

lägga, att beslutsfattandet successivt borde anpassas till en existerande samhällslig situation, där man i längden inte längre med våld kan främja lösningen av politiska problem. Fredsforskarna har en viktig uppgift att påvisa hur detta skall vara möjligt.

Sett ur denna synpunkt är Wibergs bok ett synnerligen välkommet bidrag till diskussionen om utformningen av vår gemensamma säkerhet. Hans frågeställningar är centrala och klart utformade, analysen av dem är mångsidig och väl underbyggd med fakta, slutsatserna är försiktigt utformade, men samtidigt präglade av en genomtänkt syn på möjligheterna att utveckla säkerhetspolitiken i allas intresse. Ämnets omfattning gör, att en del frågor något skjutits åt sidan, men detta minskar inte bokens värde som konstruktivt inlägg i den seriösa säkerhetspolitiska debatten.

Göran v Bonsdorff

Referens

Håkan Wiberg *Krig, rustningar och säkerhetspolitik*. Malmö: Zenit förlag 1982.

Erfarenheter från Kanslihuset

Ideologierna skapar vattendelare i svensk politik. Men lika intensivt som debattörer från olika partier kan argumentera mot varandra, lika snabbt kan de också bli ense om sina arbetsförhållanden. Detta gäller särskilt riksdagsmän och statsråd. Det är därför ingen svårighet för mig att konstatera att Karin Ahrlands beskrivning av sitt arbete som statsråd också väl kan passa in på flera av oss andra "föredettingar". Det skall dock sägas att skillnaderna är ganska stora mellan olika statsråds erfarenheter på grund av vilket departement och vilken funktion man hade. Jag tänker då inte så mycket på skillnaderna mellan att vara statsråd och departementschef eller endast statsråd. Ställningen i regeringens arbete är densamma och själva departementschefssysslan påverkar inte arbetssituationen i särskilt stor grad. Även om massmedia återkommande använder begreppet "biträdande" statsråd, är det ingenting som har förankring formellt eller i det praktiska arbetet. Däremot råder det skillnader mellan arbetsförhållandena i de olika departementen.

Som sk samordnare åren 1976–78 hade jag möjlighet att följa sju olika departements arbete och dessa mina erfarenheter kunde sedan kompletteras med erfarenheterna som statssekreterare i kommunikationsdepartementet. Detta departement är ganska olik flertalet andra. Man lever i en politisk atmosfär, som präglas mycket

av teknik och framåtanda. Visst finns det politiska motsättningar, men långt mindre än vad som man kan uppleva i t ex bostads-, social- eller varför inte säga budgetdepartementet. På något sätt verkar det som om ett departement som kommunikationsdepartementet med sin tekniska inriktning och inte så högt svallande politiska vågor, har en stabilare organisation och därmed en säkrare kompetens. Detta kan naturligtvis bero på att man också har större möjlighet att planera sitt arbete. Detta till skillnad från bostads- och socialdepartementen t ex, där nyheterna ständigt förtrycker arbetet och ställer stora krav på flexibilitet. Bristerna i administrationen framgår naturligtvis klarare i en sådan miljö.

En likhet, som dess värre tycks finnas, oavsett om statsrådet är budgetminister eller planminister, är att man deltar i både ställningstaganden och föredragningar i sk små ärenden. Att planministern behandlar enskilda människors besvärärenden i tusental, var en naturligt följd av den besvärssystem som existerade och den typ av arbete det gällde. Men att budgetministern i sin trängda arbetssituation med mångmiljardfrågor understundom tvingades ta ställning till detaljärenden var både överraskande och skrämmande.

Eftersom jag på tre punkter har något avvikande eller kompletterande syn på statsrådets arbete än vad Karin Ahrland presenterat, vill jag kortfattat nämna dem som följer.

1. Även om statsrådets uppgift ofta kom att präglas av en mängd små ärenden och ställningstaganden, långt ifrån den ideologiska debatten, är det fel att beteckna arbetet som generellt vara fjärran från de enskilda människornas frågor. Förvisso såg man skogen trots träna. Det gällde för varje statsråd med många besvärärenden och med gamla eller svårtillgängliga regler finna en klar praxis för att skapa rättssäkerhet för människor inför besvärbeslut. Det var för mig en stor överraskning att planärendena kunde behandlas i tusentals, år efter år utan att vare sig allmänhet eller myndigheter hade tillgång till någon praxissamling. Detta rättades nu till, men det var en senkommen ändring.

Just arbetet att häva sig upp från vardagens många småärenden till att gälla principer och styra utvecklingen, var en fascinerande uppgift. Det var intressant att se myndigheternas reaktioner på nya signaler från regeringen och fackministern. Det finns ingen anledning att utmåla statsråd som slavar under byråkratin. Politikerna har de byråkrater som de förtjänar och väljarna har de politiker som de förtjänar.

2. För att ha en möjlighet att klara sin vardag och att komma till principiella ställningstaganden var det förvisso en svår balansgång att både lyssna till vad människor

med erfarenheter från livet utanför kanslihuset har, men också se till att det blev utrymme för utvecklande arbete. Mången politiker har gjort det stora misstaget att helt upplåta sina telefoner och dörrar åt allmänheten. Förtroendet för medarbetarna måste innebära att dessa också ges möjlighet att noga avgöra vilka kontakter som skall tas, vilka personer som skall få tid till uppvaktningar, vilka som borde besökas etc. Att vara vän med alla leder ofta till ovänskap i allmänhet eller i vart fall inte någon uppskattning. Det gäller alla beslutsfattare.

3. Även om det är uppenbart att departementens organisation och personal uppvisar stora variationer var det slående vilken arbetskapacitet och lojalitet som fanns i arbetet. Bara ledningen har bestämt sig för vad det är man vill tycks varje departement, oberoende av struktur, vara ett bra arbetsredskap. Med osäker ledning däremot kunde resultaten variera mellan de olika departementen.

Efter att ha vandrat in och ut i kanslihuset i olika funktioner under sex år ligger det nära till hands att dra en viktig slutsats. Det är inte bara demokratin som vitaliseras om oppositionen vet att den kan regera och regeringen fortfarande kommer ihåg hur det är att sitta i opposition. Det är också en fördel för de enskilda statsråden och övriga ansvariga förtroendemän och tjänstemän att veta "abc" om hur det är att regera ett land. Skulle jag och vårt parti få chansen en gång till inom en nära framtid, så vet vi att vi kommer att kunna göra så mycket mera. Vi har en stor portion av erfarenhet och har haft goda möjligheter att dra viktiga lärdomar av de år som vi var i departementen. Därmed bör den rådvillhet som präglade den första borgerliga regering som inträdde i kanslihuset 1976 inte behöva upprepas.

Georg Danell

Karin Ahrlands artikel var införd i häfte 1983:2.